

KAMU ÇALIŞANLARINDA FİNANSAL OKURYAZARLIK: TUNCELİ İLİ ÖRNEĞİ*

Hasret ŞAROĞLU¹ Özcan DEMİR²

*Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Özcan Demi'in danışmanlığında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütülen "Kamu çalışanların finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi: Tunceli ilindeki kamu çalışanları üzerine bir uygulama" başlıklı 21. 12. 2018 tarihinde sunulan yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹Fırat Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü, Bilim Uzmanı, <https://orcid.org/0000-0003-1194-6574>

²Doç.Dr., Fırat Ün. İ.İ.B.F, İşletme Bölümü, <https://orcid.org/0000-0001-9382-6781>, odemir@firat.edu.tr

Sorumlu Yazar

E-mail: odemir@firat.edu.tr

Geliş Tarihi: 02.10.2020

Kabul Tarihi:30.10.2020

Özet

Finansal okuryazarlık bireylerin finansal ürünler ve uygulamalar hakkında temel düzeyde bilgi sahibi olmaları aynı zamanda elde ettikleri gelir ve bütçelerini doğru yönetebilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Toplumun önemli kesimini ilgilendiren finansal okuryazarlık, toplum içerisinde önemli bir yere sahip olan kamu çalışanlarını da yakından ilgilendiren bir konudur. Çalışmamızda Tunceli ili merkezinde bulunan kamu çalışanlarına uygulanan anket sonucunda çalışanların finansal okuryazarlık hakkındaki görüşleri ve finansal okuryazarlık bilgi düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın evrenini Tunceli'de kamu kurumlarında görev yapan 959 çalışan oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini evreni temsilen tesadüfi seçilen 369 çalışan oluşturmuştur. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmış ve veriler anket yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmaya ilişkin veriler SPSS-20.0 programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada verilerin analizi amacıyla, betimleyici istatistikler, geçerlilik ve güvenilirlik analizleri, t testi, tek yönlü varyans (Anova) analizi ve Pearson Korelasyon analizi yapılarak sonuçlar yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Kamu Çalışanlarda Finansal Okuryazarlık

FINANCIAL LITERACY IN PUBLIC OFFICIALS': THE CASE OF TUNCELİ PROVINCE

Abstract

Financial literacy is defined as having the basic knowledge about financial products and applications and ability to manage the income and budget correctly for individuals. Financial literacy which concerns most part of the society is an important subject for public officials playing a great role in society. This study has been applied on public officers working in Tunceli city center. The universe of the research is composed of 959 public officers working in Tunceli. The sample consists of 369 randomly selected public officers working representing the universe. In this study, the quantitative research method has been used and the data were obtained by using the survey method. Data related to the study were analyzed with the SPSS-20.0 program. In this study, in order to determine the data, the results were interpreted by performing descriptive statistics, validity and reliability analysis, independent t-test and one-way Anova and Pearson Correlation test among the variables.

Key words: Financial Literacy, Financial Education, Financial Literacy in Public Officials

GİRİŞ

Bireyler hayatlarının devamlılığını sağlayabilmek için belirli bir oranda gelire sahip olmalı ve bu gelirini planlı bir şekilde harcama yetisini kazanmalıdır. Sürekli değişim ve gelişim gösteren dünyamızda bireylerin parayla başa çıkabilme ve ellerindeki parayı kullanabilme durumları finansal okuryazarlık seviyesinin ölçütü olarak belirlenebilir. Bireylerin finansal ürün ve hizmetlerinin artan çeşitliliği ile mücadele edebilmek için bir yandan, finansal becerilerini geliştirip alacakları finansal eğitimlerle finansal okuryazarlık seviyelerini yüksek tutmaları gerekmektedir.

Finansal beceri sahibi bireyler, finansal problemleri çözmekte hem de finansal anlamda öngörü sahibi olabilmektedirler. Bireyler hayatlarının her alanında finansal kararlar alabilmektedir. Elinde az miktarda para bulunduran bir birey bile ister küçük ister büyük olsun finansal karar alabilmektedir. Yapılacak alışverişin limitini belirlemek, ev satın almak, birikim yapabilmek alınan finansal karar sonuçlarından birkaçıdır. Bu alanlarda harcama yaparken önemli olan bilinçli karar alabilmektir. Bilinç sahibi olabilmek deneyimle olabileceği gibi eğitimle de ortaya çıkabilmektedir. Devletlerin son dönemlerde desteklemiş olduğu finansal eğitim programları sayesinde insanlar daha da bilinçlenmekte ve finansal hayatta daha etkili kararlar alabilmeleri mümkün olabilmektedir.

Toplumun büyük kesimini oluşturan kamu çalışanları ise bir ülkede, ülkenin finansal refahına katkıda bulunabilmek ve ülkenin refahını yükseltebilmek için önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle bu çalışma Tunceli ili merkezinde çalışan kamu çalışanlarına uygulanmış olup araştırma sonucunda kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık hakkındaki görüşleri ve finansal okuryazarlık bilgi düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Finansal Okuryazarlık Kavramının Tanımlanması

Finansal okuryazarlıkla ilgili literatürde yapılan farklı tanımlamalar mevcuttur. Finansal okuryazarlık finansal yatırımcı ve tüketicilerin finansal refahını artırabilmek için finansal kavram ve ürünler hakkında bilgi sahibi olabilmesi ve karşılaşabileceği finansal risk ve alternatifler arasında tercih yapabilecek farkındalığa sahip olması anlamına gelmektedir (Lusardi, 2006:1).

Genel olarak finansal okuryazarlık, bireylerin finansal bilgilerini kullanarak finansal hizmet ve ürünlere ilişkin bilgi sahibi olması ve geçerli kararlar alabilmesini ifade etmektedir. Kavramsal açıdan ise finansal okuryazarlık kendi içerisinde bilmek, öğrenmek, anlamak, yorumda bulunmak, karşılaştırma yapabilmek ve sonuç almak gibi alt başlıkları içermektedir (Bayram, 2010:12).

Finansal okuryazarlık, 'Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği' tarafından bireylerin bütçelerini doğru yönetebilme yetkinliğine sahip olabilmek için gelirlerini birikimlerini ve yatırımlarını akıllıca değerlendirme kabiliyetine sahip olabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Karaağaç, 2015:5).

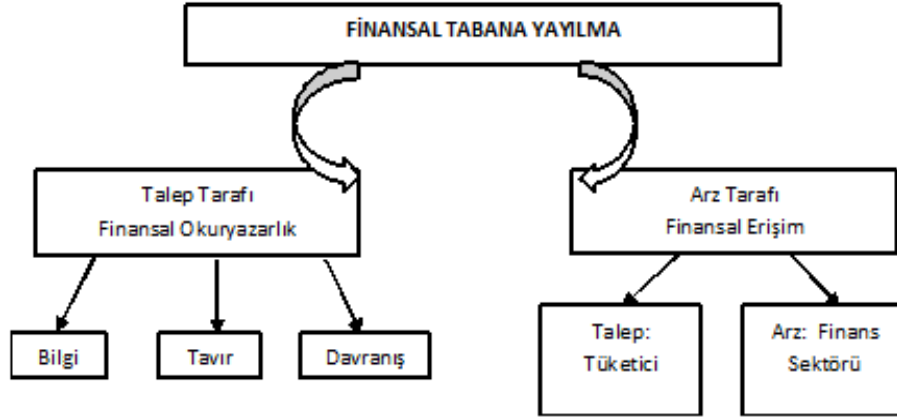
Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal sonuçlara ulaşip kararlar alabilmesi için gereken bilgiyi elde edebilmesi ve değerlendirebilme becerisine sahip olabilmesidir. Bu tanımlamayı yapan Mason ve Wilson yaptıkları bu tanımlama da okuryazar kelimesini, 'anlama' ve 'anlam yaratma' olarak değerlendirmekte, anlam yaratma sürecinin istenilen sonuçlara ulaşmak için birincil koşul olduğunu göstermektedirler. Aşamalardan bahsedilirken işe yarayacak bilginin yalnızca finansal bilgi gibi algılanmaması durumu savunulmuştur. Finansal okuryazarlık çok yönlü bakılması gereken bir konudur (Mason ve Wilson, 2000: 31).

Klinsky 'e göre okuryazarlık kavramının üç bileşeni vardır (Gökmen, 2012: 20):

- ❖ Parasal okuryazarlık (nakit ve para idaresi)
- ❖ Fiyat okuryazarlığı (fiyat mekanizması ve enflasyon)
- ❖ Bütçe okuryazarlığı (kişisel veya bütçe idaresi)

Finansal okuryazarlık değerlendirilirken finansal tabana yayılma konusundan da bahsetmek gerekir. Finansal okuryazarlık, finansal tabana yayılma ana başlığının talep tarafını ifade etmektedir. Arz boyutunda ise finansal erişim vardır ve birlikte değerlendirilmelidir. Finansal tabana yayılmanın talep kısmında var olan finansal okuryazarlığın ölçümü için kullanılan finansal okuryazarlık endeksi bünyesinde; finansal bilgi, finansal tutum/tavır ve finansal davranış olmak üzere üç önemli unsur bulunmaktadır. Arz boyutundaki finansal erişim, arz ve talep diye iki temel unsurdan oluşmaktadır. Arz tarafında finans sektörü yer alırken talep tarafında tüketiciler yer almaktadır. Arz boyutunda yer alan finans sektörü finansal tabana yayılma için finansal kuruluşların sorumluluklarını içermekte; bu sorumluluklardan en önemli unsur ise tüketicilere sundukları fiziksel imkânlar ve finansal hizmetlerin yeterliliği ile değerlendirilebilmektedir. Talep ayağında yer alan tüketiciler ise finansal kuruluşlara ve hizmetlere olan ilgileri tanımlanmaktadır.

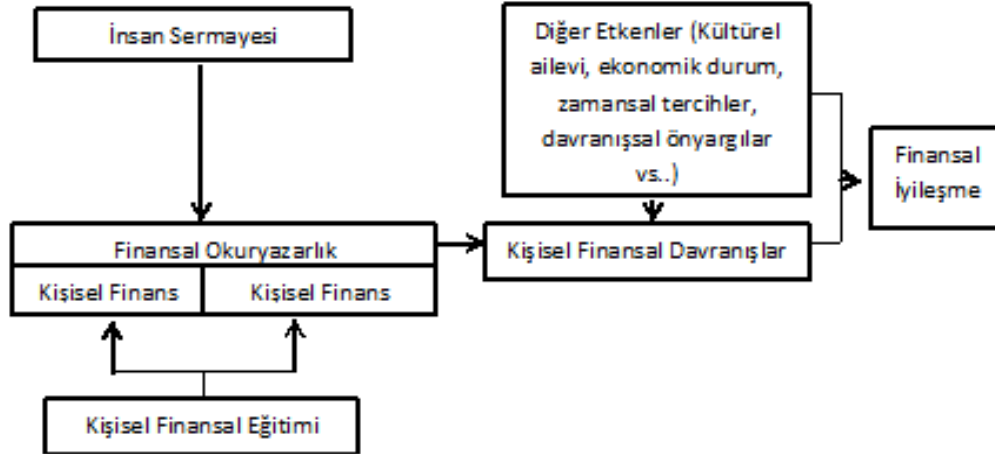
Şekil 1. Finansal Tabana Yayılma

Kaynak: <https://www.teb.com.tr/>

Huston (2010) ise finansal okuryazarlığı anlatırken eğitim, finansal bilgi, okuryazarlık, davranış, iyileşme gibi unsurları da tanımının içine katmaktadır. Bu kavramlardan ötürü finansal okuryazarlık bilgi ve kişisel finansla ilgili insan sermayesi uygulamalarını da kapsamaktadır. Finansal okuryazarlık; finansal aktiviteleri, tüketimin hayat boyu beklenen faydasını arttırabilmek için kullanılan insan sermayesinin unsurudur. Tanımlamayı bu şekilde yapan Huston finansal okuryazarlığı bağlantılı olduğu terimlerle aşağıdaki şekilde anlatmaya çalışmıştır.

Şekil 2. Finansal Bilgi, Eğitim, Davranış ve İyileşme Arasındaki İlişki

Kaynak: <http://urbanupbound.org/>

Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Özellikleri

Piyasalarda son zamanlarda yaşanan değişim, toplum yapısında meydana gelen sosyal, politik demografik ve ekonomik farklılıklar nedeniyle finansal okuryazarlığın önemi artmıştır (Kaderli vd., 2016:55). Önemlilik derecesi giderek artan finans eğitimi; yatırımcıları olduğu kadar bütçesini denkleştirmeye çalışan, ev sahibi olmayı hedefleyen, çocukların eğitimini yeterli oranda denkleştirmeye çalışan veya emeklilik döneminde rahat bir hayat sürdürebileceği bir gelire sahip olmayı isteyen hane halklarını ilgilendiren bir konudur. Finans dünyasında günümüz koşullarında hangi banka daha az faizle borç verebilir ya da yüksek faizle para yatırabilir sorusunun cevabı yeterli olmamaktadır. Bu alanlarda hataya düşmeden karar verebilmek için bireylerin finansal bilgiye ihtiyaçları artmaktadır (Hayta, 2011:260).

Aile ve bireyler yatırım araçlarına ve kredi çeşitlerine kurumlardan, bankalardan, kamu kuruluşlarından çevrimiçi durumda ulaşabilmektedir. Hayat süresindeki artış nedeniyle bireyler emeklilik süresince uzun yıllar yeterli gelecek kadar birikime kavuşmak istemektedirler. Bütün yaşanan gelişmeler finansal sistem içerisinde yatırım veya tasarruf yapan ve kredi kullanarak bankacılık sistemine var olmaya çalışan bireyler için önemli denecek sonuçlar doğurmuştur (Temizel, 2010:9).

Dünya’da geçmiş yüzyıl sonunda ve bulunduğumuz yüzyılın başında ekonomi ve finansal alanda büyük gelişmeler yaşanmakla beraber Bretton Woods sisteminin 1970’lerin başında yıkılması, mali piyasaların küreselleşmesi, sabit döviz kurlarına veda gibi konulardaki değişiklikler nedeniyle uluslararası mali piyasalarda rekabetin artmasına neden olmuştur. Gitgide karmaşık hal alan finansal hizmet ve ürünler tüketici sayılan bireyler için finansal okuryazarlığın öneminin artmasına ve geliştirilmesine neden olmuştur (Sevim vd., 2012:573).

Finansal okuryazarın elindeki bilgiler genel kültür bilgileri olarak kalmamalıdır. Edindiği bilgileri uygulamaya dökerek makul finansal davranışlar sergilemelidir. Bütçe yapabilmeli, yüksek oranda bilgi gereken konularda yardım alabileceği konularda nereden nasıl faydalanabileceğini bilmeli, finansal anlamda hizmet satıcılarıyla pazarlık yapabilme kabiliyetine sahip olmalıdır.

Finansal okuryazar kimse finansal farkındalığı sayesinde gereksiz özgüveninin sonucu olarak değil, finans piyasasında alışveriş yapabilme aşamasında kendisini rahat hissedebilmelidir. Ayrıca satın alacağı finansal mal ve hizmetler hakkında daha önceden araştırma yapmış gerekli bilgileri edinerek bilinçli bir şekilde mal ve hizmetten faydalanabilmektedir. En önemli noktada herhangi bir sorunla karşı karşıya kaldığında nereye nasıl başvurabileceğini bilir.

Finansal okuryazar kısa vadeli planlar yapmak yerine uzun vadeli plan yapmalı, geleceği düşünerek hareket etmeli ve parasını varlıklarını iyi şekilde değerlendirebilmelidir. Bunları yaparken karşılaşılabileceği riskleri de göz önüne almalıdır (Gökmen, 2012:23). Kısacası, Finansal okuryazarların taşıması gereken birtakım özellikleri vardır. Bunlar;

- ❖ Para ve varlık yönetimi konu başlıklarında, yatırım, bankacılık, sigorta, kredi ve vergi konularında bilgi sahibi olan,
- ❖ Varlık ve para yönetimi konularında temel kavramları anlayan,
- ❖ Sahip olduğu bilgiyi ve kavrama yeteneğini kullanarak plan yapan ve finansal kararlarını uygulayan kişidir.

Finansal Okuryazarlığı Etkileyen Faktörler

- ❖ Finansal okuryazarlığı etkileyen faktörler altı başlık altında incelenir:
- ❖ Sosyo- Demografik Özellikler
- ❖ Aile Geçmişi
- ❖ Zenginlik ve Servet
- ❖ Zaman Tercihleri
- ❖ Finansal Memnuniyet
- ❖ Umutsuzluk

Sosyo-Demografik Özellikleri: Farklı alanlarda bireyler üzerinde yapılan araştırmalarda çıkan sonuçlara göre eğitim durumlarına bakılarak finansal okuryazarlık seviyelerinde farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Yeterli eğitim alan bireylerde finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek görülürken, eğitim seviyesi düşük bireylerde ise finansal okuryazarlık düşük olarak izlenmiştir (Beres ve Huzdik, 2012:299).

Bireylerin yaşı, cinsiyeti, eğitim durumları yatırım kararı almalarında belirleyici olmaktadır. ABD’de yapılan bir araştırma sonucuna göre yaş olarak 21’in altında bulunan yatırımcıların daha fazla riskli görülen finansal varlıklara yatırım yaptıkları; 36 yaş ve üzerinde olan yatırımcıların ise risk oranı düşük olan finansal varlıklara yatırım yaptıkları kararına varılmıştır. Cinsiyet açısından ise erkek yatırımcıların kadın yatırımcılara göre risk almaya daha sıcak baktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Alınan eğitim de bireylerin yatırım kararları üzerinde önemli oranda etkilemektedir. Örneğin hisse senedi yatırımcıları arasında daha çok üniversite mezunları bulunmaktadır (Temizel, 2010: 18).

Aile Geçmişi: Yapılan başka bir çalışma da finansal okuryazarlığın sosyo-demografik ve bilişsel yetenek dışında aile geçmişinden de etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya göre okuryazarlık düzeyi annenin aldığı eğitim seviyesine özel servet ya da emeklilik serveti gibi çocuklara ilerde miras bırakma durumuna bağlı farklılık göstermektedir (Lusardi vd., 2010:14).

Zenginlik ve Servet: Alanda yatırım yapan araştırmacı, finansal bilgi edinmeyi inceleyen zenginlik ile finansal okuryazarlık edinimi arasında bir bağ oluşturan ve beşeri sermaye yatırımının bir türü olan basit teorik çerçeve önermektedir. Bu çerçeveye göre, finansal bilgi, ortalama varyans sınırındaki maksimum risk seviyesinde yatırımcıların varlıklarının getirisini beklenen oranlardan daha yüksek seviyelerde almasını sağlamaktadır. Böylece yatırımcılar finansal varlıklarına ilişkin yüksek

riske göre ayarlanmış indirimden yararlanarak herhangi bir maliyet, zaman ve çaba kaybı olmadan finansal bilgi edinme yoluyla yatırım kararı vermektedir (Delavende vd., 2008:35).

Zaman Tercihleri: Meier ve Sprenger (2008) tarafından yapılan çalışmada 870'den daha fazla şahsa kısa süreli bilgilendirme hizmeti ve kredi danışmanlık gibi faaliyetleri ücretsiz olarak sunmuşlardır. Bireylerden %45'i hizmet almak istememiştir. Geri kalan %55'lik kesim hizmeti almayı onaylamışlardır. Elde edilen sonuçlara göre ileride finansal bilgiye az sahip olmak isteyen bireyleri oluşturan kesimin kredi danışmanlık programına katılan bireyler olduğu gözlemlenmiştir. Bu sebepten ötürü bireysel zaman tercihleri ileride hangi bireyin finansal okuryazar olup olmayacağını göstermektedir.

Bu araştırmanın sonucu olarak şunu söyleyebiliriz. Finansal kararlarını danışmanlık hizmeti veren merkezlere bırakan bireyler daha az finansal okuryazar olmak istemektedir ve bilgi sahibi olmaya ihtiyaç duymaktadırlar.

Finansal Memnuniyet: Finansal okuryazarlığı olumlu etkileyen faktörlerden birisi de finansal memnuniyettir. Yüksek finansal okuryazarlık, kişilerin harcamalarını yapabilmeleri için tasarruf hedeflerini geliştirmelerine gereğinden fazla beceriyi taşımalarına, finansal olarak hayatlarını huzur içinde devam ettirebilmek için sahip oldukları becerileri arttırmalarına yardım ederek finansal memnuniyetlerini arttırmaktadır.

Bireyler finansal uygulamaları kendi kendilerine öğrenerek finansal okuryazarlık seviyelerini yükseltebilmekte ve bu da kariyerlerinde pozitif etkiye neden olmaktadır. Bu durumun adına Nedensel İlişkiler Hipotezi denilmektedir ve birbirini takip eden dört süreçten oluşmaktadır.

Aşağıdaki şekle bakılarak, kendi kendine finansal öğrenmenin ne gibi uygulamalara zemin hazırladığı anlaşılabilir. Bireyler kendi kendine öğrenme sayesinde elde ettiği finansal becerileri hayata geçirerek finansal yönetim uygulamalarını daha etkin biçimde yürütebilmektedir. Uygulamalar sırasında elde ettiği başarılar bireyin finansal açıdan memnun olmasını sağlamakta ve finansal memnuniyet seviyesi artmaktadır (Loibl ve Hira, 2005:13).

Şekil 3. Nedensel İlişkiler Hipotezinden Oluşturulan Kendi Kendine Finansal Öğrenme

Kendi kendine finansal öğrenme	Finansal yönetim uygulamaları	Finansal Memnuniyet	Kariyer Memnuniyeti
Finansal Yayınlar	Harcama Planları Yapmak	Harcama	
Finansal Haberler	Hedefleri Belirlemek	Yatırım Kararları	
Finansal Planlama Araçları	Harcamaları Değerlendirmek	Finansal Hedeflere	
İnternet	Büyük Giderleri Karşulamak	Ulaşmak	
	Kredi Kartlarını Dengelemek		
	Tutmak		
Finansal Kontrol	Emlak planı		

Kaynak: Loibl ve Hira, 2005: 14

Umutsuzluk: Yapılan araştırmalar, umutsuzluk kavramının finansal davranışlar ve refah üzerinde birtakım olumsuz durumlar ortaya çıkardığını göstermişlerdir. Depresyon ve umutsuzluk hallerinin bireyleri daha fazla borçlanmaya sürüklediği, emeklilikte daha az servete neden olduğunu belirtmektedir. Emeklilik sırasında bu gibi durumlarla karşılaşmanın önüne geçmek için bireylerin finansal anlamda eğitim alması gerekliliği söz konusudur.

METODOLOJİ

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Önemi

Günümüzde insanların, işletmelerin, finansal karar alma sürecine etki eden bireyler, kurumlar veya tecrübeler bulunmaktadır. Finansal danışmanlar, yatırım uzmanları, yorumlar, yönlendirmeler gibi birçok unsur, alınacak finansal kararlara etki etmektedir. Özellikle gelir düzeylerinin artması finansal kavramların çoğalması ve karmaşık hale gelmesi, bireylerin kararlarını kendi başlarına vermelerinde engel teşkil edebilmektedir. Bireylerin temel düzeyde finansal kavramlar hakkında bilgi sahibi olması alacakları finansal kararlarda başarı oranlarını etkileyecektir. Bu nedenden ötürü finansal

okuryazarlık kavramı önem kazanmıştır. Toplumun önemli bir kesimini oluşturan kamu çalışanları da finansal piyasalardan önemli şekilde etkilenmekte ve aldıkları kararlarla bu piyasalarda etkin rol oynayabilmektedir. Kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık düzeyi belirlenerek finansal konular hakkında doğru ya da yanlış ne kadar bilgi sahibi oldukları elde ettikleri kazançlarını ne şekilde kullanabildiklerini okuryazarlığın kendilerine ne kadar getirisi olabileceğinin farkındalığını yaratmak gerekmektedir.

Bu nedenle kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık konusunda görüşleri alınarak, okuryazarlık konusunda daha bilinçli bir hale nasıl gelinebilir bunun yolları araştırılıp, çözüm üretmek amaçlanmıştır. Finansal alanda kamu çalışanları üzerine yapılacak çalışmalar için örnek teşkil edebilecektir.

Araştırmanın Hipotezleri ve Modeli

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri ile bu doğrultuda oluşturulan araştırma modeline yer verilmiştir.

Araştırma Tunceli ili merkezinde görev yapan kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık hakkında görüşleri alınarak bunların değerlendirilmesi yönünde geliştirilen hipotezler ve bu hipotezler ışığında oluşturulan model çerçevesinde dizayn edilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen veriler çerçevesinde, araştırmaya katılanların finansal okuryazarlık hakkındaki görüşlerinin katılımcıların demografik özellikleri açısından farklılıklarını içeren hipotezlere; ayrıca katılımcıların finansal okuryazarlık hakkındaki görüşleri alt ölçekleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla da oluşturulan hipotezler aşağıda yer almaktadır.

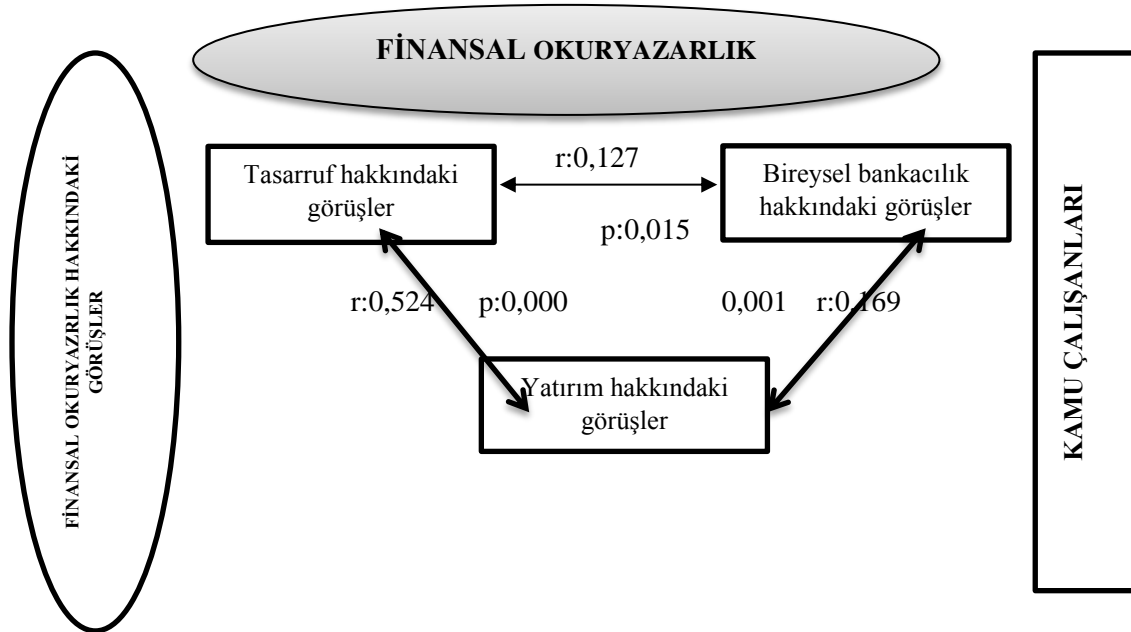
¹H: Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni bağlamında, katılımcıların tasarruf hakkındaki görüşleri ile bireysel bankacılık hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

²H: Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni bağlamında, katılımcıların tasarruf hakkındaki görüşleri ile yatırım hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

³H: Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni bağlamında, katılımcıların bireysel bankacılık hakkındaki görüşleri ile yatırım hakkındaki görüşler arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Tunceli ili merkezinde çalışan kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık hakkındaki görüşleri alt ölçekleri arasındaki ilişkiler için oluşturulan hipotezler çerçevesinde oluşturulan araştırma modeli aşağıdaki gibi geliştirilmiştir.

Şekil 4. Araştırmanın Temel Modeli

Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni ile alt değişkenleri arasında kendi içerisinde anlamlı bir ilişki olup olmadığı test edilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla;

❖ Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni altında katılımcıların tasarruf hakkında görüşleri ile bireysel bankacılık hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı;

❖ Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni altında katılımcıların tasarruf hakkındaki görüşleri ile yatırım hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı;

❖ Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni altında katılımcıların bireysel bankacılık hakkındaki görüşleri ile yatırım hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Tekniği

Araştırmamızda kullanılacak veriler Tunceli ilinde kamu kurumlarında görev yapan kişilerle, veri toplama yöntemlerinden biri olan yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır. “Finansal Okuryazarlık Görüşleri” ölçülmesi temelinde oluşturulmuştur.

Anket 2 bölümden oluşmaktadır. İlk 9 soru, cinsiyet, eğitim durumu ailedeki birey sayısı ve gelir durumlarından oluşan demografik özellikleri öğrenmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümde 18 sorudan oluşan Bireylerin Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşleri ölçmeye yönelik 5’li Likert Ölçeği uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS-20.0 paket programı kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde;

❖ Çalışanların tanıtıcı özelliklerinin frekans ve yüzde dağılımları,

❖ “Finansal Okur-Yazarlık Hakkındaki Görüşler” ifadelerinin yer aldığı ölçeklerin güvenilirlik çalışması kapsamında, tüm alt ölçeklerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı,

❖ “Finansal Okur-Yazarlık Hakkındaki Görüşler” ifadelerinin yer aldığı ölçeklerin geçerlilik çalışması kapsamında, tüm alt ölçekler için faktör analizi yapılmıştır.

❖ Kamu çalışanlarının “Finansal Okur-Yazarlık Hakkındaki Görüşler” ölçeğinde yer alan ifadelerle katılma düzeylerinin, ankete katılanların demografik özellikleri açısından farklılıklarını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi, Tukey ve LSD testleri ve pearson korelasyon uygulanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Tunceli’de kamu kurumlarında görev yapan çalışanlar oluşturmaktadır. Belirlenen evrenden istatistiksel olarak anlamlı örneklem seçilerek Tunceli ilinde çalışan kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık hakkındaki görüşlerini ölçmeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 959 kamu çalışanı oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini 369 kamu çalışanı oluşturmaktadır.

Araştırmanın Güvenilirliği ve Geçerliliği

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliği, anketin ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğünü göstermektedir (Kurtuluş, 2006:374). Yapılan araştırma kapsamında değerlendirilen anket formunda yer alan soruların güvenilirliğinin ölçülmesinde Alfa Değeri (Cronbach Alpha) ve madde toplam korelasyonları değerleri kullanılmıştır. Kullanılan anket maddelerinin güvenilirliklerinin değerlendirilmesinde alfa katsayısının bazı araştırmacılara göre (Büyüköztürk, 2004:165) 0,70’den büyük bazı araştırmacılara göre (Kalaycı, 2006:403) ise sosyal bilimlerde 0,60 ve üstü değer alması güvenilir derecesi yüksek ölçekleri ifade etmektedir.

18 ifadeden oluşan “Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler” soru listesinin iç tutarlılığı ve güvenilirliğini ölçmek için öncelikle alfa katsayısı değerlerine bakılmıştır. Analiz sonucunda tüm ölçeğin α değeri 0.792 olarak hesaplanmıştır dolayısıyla ölçeğin güvenilir olduğunu söylemek mümkündür. Bulunan alfa (α - Cronbach's Alpha) katsayısına göre ölçek oldukça yüksek bir güvenilirliğe sahiptir.

Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için alfa değerinin yanında ölçeğin toplam puan korelasyon değerlerine bakılır (Şencan, 2005, 257-62; Büyüköztürk, 2004,165). Bu değer 0,30'dan büyük olması gerekir. Yapılan analiz sonucunda 0,39'dan küçük değer olmadığı görülür. Dolayısıyla madde-toplam puan korelasyon değerlerine göre de soru listesinin güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

Ölçeklerin geçerliliklerini test etmek amacıyla faktör analizi yapılarak ölçeklerin yapısal geçerliliği değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Finansal Okur-Yazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeğinin Alt Boyutlarının Güvenilirlik ve Geçerlilik Analizi Sonuçları

Ölçek Maddeleri	Tasarruflar Hakkındaki Görüşler	Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	Yatırım Hakkındaki Görüşler	Alt Ölçek α ve KMO Değerleri	Tüm Ölçek α ve KMO Değeri
1)Gelirimden harcama yaparken ihtiyatlı davranırım	,772			KMO: ,824 α: ,798	KMO: ,821 α: ,792
2)Gelecek için düzenli tasarruf yaparım	,681				
3) Zaman planlaması yaparak paramı nasıl kullanabileceğime karar veririm	,766				
4)Gelecek için finansal planlama yapabilirim.	,613				
6)Kredi kartı borcumu her zaman tam olarak öderim.	,416				
7)Alışveriş yapmadan önce fiyatları kıyaslarım.	,620				
9)Gelecekteki risklere karşı tasarrufun gerekli olduğuna inanmaktayım.	,588				
12)Kredi kartı günlük yaşantımın ayrılmaz bir parçasıdır		,555		KMO: ,784 α: ,743	
13) Amaçlarımı gerçekleştirmek için bankadan kredi çekerim		,618			
15)Enflasyon tasarruf yapılmasının önündeki büyük bir engeldir.		,683			
16) Aklıma ilk gelen kredi türü tüketici kredisidir.		,712			
17) Kredi faizlerinin yüksekliği kredi kullanmamdaki en büyük engeldir.		,728			
18) Kredi kartı kullanmak gelirimizden daha fazla harcama yapmamıza neden olmaktadır.		,648			
5)Paramı değerlendirmek için hangi yatırım aracını kullanacağımı iyi bilirim.			,575	KMO: ,723 α: 605	
8)Elimdeki parayı nasıl kullanacağımı ailemden öğrendim.			,462		
10)Finansal anlamda kendim için belirlediğim hedeflerin çoğuna ulaşabildim.			,700		
11) Ekonomi ve finans haberlerini yakından izlerim.			,614		
14)Paramın satın alma gücünü korumak için tasarrufumu döviz ya da altın olarak değerlendiririm			,562		
Kaiser-Meyer-Olkin	,821				
Approx. Chi-Square	1486,765				
Bartlett's Test of Sphericitydf	153				
Sig.	,000				
Varyans	%46,13				

Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapısal geçerliliklerini belirleyebilmek için faktör analizi yapılmıştır. Cevaplayıcılardan edilen verilerin faktör analizine uygun olup olmadığının belirlenmesinde KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) ve Barlett testleri uygulanmaktadır. KMO oranının 0,5'in üzerinde olması, Barlett testinin ise anlamlı çıkması gerekmektedir (Kalaycı, 2006:321-322). Bununla birlikte, faktör analizi sonucunda bulunan maddelere ilişkin faktör yüklerinin 0.40 ve üstünde olması tercih edilmektedir (Büyüköztürk, 2004).

18 ifadede oluşan "Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler" soru listesinin faktör analizi sonucunda Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0,821 bulunmuştur. KMO değerinin 0,50'nin üstünde olması ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir.

Faktör analizi ile ilgili olarak ikinci olarak Barlett testi değerlerine bakılmıştır. "Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler" ölçeği soru listesinin Barlett sig. değeri ($p = 0,000 < 0,01$; $\chi^2=1486,765$) anlamlı çıkmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda, soru listesi içinde yer alan ifadelerin üç faktör altında toplandığı gözlenmiştir.

VERİLERİN ANALİZİ

Frekans Analizleri ve Sıralama Ölçekleri

Tunceli ilinde görev yapan kamu çalışanlarının demografik dağılımları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2. Kamu Çalışanlarının Demografik Dağılımları

Özellikler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	148	40,1
Erkek	221	59,9
Yaş Aralığı		
18-28 Yaş Arası	44	11,9
29-39 Yaş Arası	168	45,5
40-50 Yaş Arası	105	28,5
51-61 Yaş Arası	47	12,7
61 Yaş ve Üstü	5	1,4
Eğitim Durumu		
Okuma Yazma Bilmeyen	0	0
İlkokul	3	0,8
Ortaokul	7	1,9
Lise	48	13,0
Önlisans	101	27,4
Lisans	179	48,5
Yüksek lisans	31	8,4
Medeni Durum		
Evlü	254	68,8
Bekar	110	29,8
Ayrı Yaşıyor	5	1,4
Eşin Çalışma Durumu		
Evet	180	69,5
Hayır	79	30,5
Ailedeki Birey Sayısı		
1-4 Kişi	301	81,6
5-8 Kişi	55	14,9
9-12 Kişi	9	2,4
13 ve Üzeri Kişi	4	1,1
Oturulan Evin Mülkiyeti		
Ev Sahibi	164	44,4
Kiracı	177	48,0
Aile Fertleriyle Birlikte	28	7,6

Aylık Gelir Düzeyi		
2000 TL ve Daha Az	22	6,0
2001-3000 TL Arası	108	29,3
3001-4000 TL Arası	136	36,9
4001 TL ve Üzeri	103	27,9
Ailenin Aylık Toplam Gelir Düzeyi		
2000 TL ve Daha Az	38	10,3
2001-3000 TL Arası	118	32,0
30001-4000 TL Arası	115	31,2
4001 TL ve Üzeri	98	26,6

Araştırmaya katılanlar cinsiyetleri açısından incelendiğinde 148 kişinin (%40,1) kadın ve 221 kişinin de (%59,9) erkek olduğu belirlenmiştir. Yaşları açısından incelendiğinde 44 kişinin (%11,9) 18 ve 28 yaş arasında, 168 kişinin (%45,5) 29 ve 39 yaş arasında, 105 kişinin (%28,5) 40 ve 50 yaş arasında, 47 kişinin (%12,7) 51 ve 61 yaş arasında ve 5 kişinin de (%1,4) 61 yaş ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların eğitim durumları incelendiğinde, 3 kişinin ilkökul mezunu, 7 kişinin ortaokul mezunu, 48 kişinin lise mezunu, 101 kişinin (%27,4) ön lisans mezunu, 179 kişinin (%48,5) lisans mezunu ve 31 kişinin de yüksek lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Ayrıca 254 kişinin (%68,8) evli, 110 kişinin bekar ve 5 kişinin de ayrı yaşadığı belirlenmiştir.

Araştırmaya katılanların ailelerindeki birey sayısına bakıldığında, 301 kişinin (%81,6) ailesinde 1-4 kişi olduğu, 55 kişinin 5- kişi olduğu, 9 kişinin 9-12 kişi olduğu ve 4 kişinin de ailesinde 13 ve üzeri kişi olduğu tespit edilmiştir. 164 kişinin (%44,4) kendi evinde oturduğu, 177 kişinin (%48,0) kira da oturduğu ve 28 kişinin de aile fertleriyle birlikte yaşadığı belirlenmiştir.

Son olarak çalışanların aylık ortalama gelirleri incelendiğinde, 22 kişinin 2000 TL'den az geliri olduğu, 108 kişinin(%29,3) 2000 ile 3000 TL arasında geliri olduğu, 136 kişinin (%36,9) 3000 TL ile 4000 TL arasında geliri olduğu ve 103 kişinin de (%27,9) 4000 TL ve üzerinde geliri olduğu belirlenmiştir.

Çalışanların “Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler” Ölçeğine İlişkin Dağılımlar

Araştırmaya katılanların “Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Ölçülmesi” için hazırlanan ölçek içinde yer alan ifadelerle katılma düzeyleri incelenmiştir. Çalışanların ölçek içinde yer alan ifadelerle katılma düzeyleri incelenirken, araştırmaya katılanların verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları esas alınmıştır. Likert tipi ölçeğin aritmetik ortalamaların değerlendirilmesinde derecelendirme ölçeği olarak; “Aralık Genişliği = Dizi Genişliği / Grup Sayısı” formülünden faydalanılarak, $4/5=0,80$ olarak puan aralıkları belirlenmiştir. (Tekin, 1996) (Tekin, Halil (1996). Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme. (9.Baskı). Ankara: Yargı Yayınları). Buna göre belirlenen puan aralıkları Tablo 3 'de verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek Puanları

(5) Kesinlikle Katılıyorum	4,20 – 5,00
(4) Katılıyorum	3,40 – 4,19
(3) Kararsızım	2,60 – 3,39
(2) Katılmıyorum	1,80 – 2,59
(1) Kesinlikle Katılmıyorum	1,00 – 1,079

Bu kapsamda öncelikle finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeği incelendiğinde

Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçeği olan “Tasarruf Hakkındaki Görüşler” içinde yer alan ifadelerden en yüksek katılım “Gelecekteki risklere karşı tasarrufun gerekli olduğuna inanmaktayım.” (ort:3,93) ifadesine kesinlikle katılıyorum yönünde olurken, en düşük katılım ise “Gelecek için düzenli tasarruf yaparım” (ort:3,11) ifadesine kararsızım yönünde olmuştur. Buna göre çalışanlar finansal açıdan tasarrufun gerekliliğine inanırken, tasarruf yapma eğiliminde kararsız kalmaktadırlar.

Bireysel bankacılık hakkındaki görüşler ölçeği incelendiğinde, çalışanlar enflasyonu tasarruf yapma önündeki büyük bir engel olarak görürken (ort:3,93) kredi faizlerinin yüksekliğini de kredi kullanma önündeki engel olarak görmektedir (ort:3,97). Bunun yanında kredi kartı için günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğu yönünde de kararsız görüş bildirmişlerdir (ort:3,25).

Yatırım hakkındaki görüşler ölçeği incelendiğinde ise çalışanların yatırım yapma hakkında yeterli görüşe sahip olmadığı, ölçek içinde yer alan ifadelere kararsız yönde katıldıkları belirlenmiştir.

Tablo 4. Finansal Okur Yazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği İfadelerine Katılma Düzeyleri

	Finansal Okur Yazarlık Hakkındaki Görüşler	Ortalama Katılım Düzeyi	Standart sapma
Tasarruf Hakkındaki Görüşler	1)Gelirimden harcama yaparken ihtiyatlı davranırım	3,70	1,266
	2)Gelecek için düzenli tasarruf yaparım	3,11	1,263
	3) Zaman planlaması yaparak paramı nasıl kullanabileceğime karar veririm	3,27	1,227
	4)Gelecek için finansal planlama yapabilirim.	3,17	1,130
	6)Kredi kartı borcumu her zaman tam olarak öderim.	3,71	1,294
	7)Alışveriş yapmadan önce fiyatları kıyaslarım.	3,65	1,193
	9)Gelecekteki risklere karşı tasarrufun gerekli olduğuna inanmaktayım.	3,93	1,150
Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	12)Kredi kartı günlük yaşantımın ayrılmaz bir parçasıdır	3,25	1,379
	13) Amaçlarımı gerçekleştirmek için bankadan kredi çekerim	3,49	1,205
	15)Enflasyon tasarruf yapılmasının önündeki büyük bir engeldir.	3,93	1,147
	16) Aklıma ilk gelen kredi türü tüketici kredisidir.	3,44	1,272
	17) Kredi faizlerinin yüksekliği kredi kullanmamdaki en büyük engeldir.	3,97	1,228
	18) Kredi kartı kullanmak gelirimizden daha fazla harcama yapmamıza neden olmaktadır.	3,79	1,355
Yatırımlar Hakkındaki Görüşler	5)Paramı değerlendirmek için hangi yatırım aracını kullanacağımı iyi bilirim.	3,06	1,099
	8)Elimdeki parayı nasıl kullanacağımı ailemden öğrendim.	3,07	1,299
	10)Finansal anlamda kendim için belirlediğim hedeflerin çoğuna ulaşabildim.	2,75	1,220
	11) Ekonomi ve finans haberlerini yakından izlerim.	2,72	1,204
	14)Paramın satın alma gücünü korumak için tasarrufumu döviz ya da altın olarak değerlendiririm	2,82	1,209

Finansal Okuryazarlık Hakkında Görüşler Ölçeğine İlişkin Analiz Sonuçları

Finansal Okuryazarlık Hakkında Görüşler Ölçeği İçinde Yer Alan İfadelere Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Cinsiyetleri Açısından Farklılıklar

Araştırmaya katılan çalışanların cinsiyetleri açısından finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeği içinde yer alan ifadelere katılma düzeylerinin farklılıkları incelendiğinde;

Tablo 5. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği İfadelerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Cinsiyetleri Açısından Farklılıkları

Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler	Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma	t	P
1)Gelirimden harcama yaparken ihtiyatlı davranırım	Kadın	3,84	1,159	1,811	,003**
	Erkek	3,60	1,326		
2)Gelecek için düzenli tasarruf yaparım	Kadın	3,24	1,192	1,529	,044*
	Erkek	3,03	1,305		
5)Paramı değerlendirmek için hangi yatırım aracını kullanacağımı iyi bilirim	Kadın	3,11	1,004	,693	,030*
	Erkek	3,03	1,160		
6)Kredi kartı borcumu her zaman tam olarak öderim.	Kadın	3,91	1,157	2,422	,000**
	Erkek	3,57	1,365		
7)Alışveriş yapmadan önce fiyatları kıyaslarım.	Kadın	3,77	1,070	1,582	,002**
	Erkek	3,57	1,265		
11) Ekonomi ve finans haberlerini yakından izlerim.	Kadın	2,53	1,109	-2,585	,031*
	Erkek	2,86	1,249		
12)Kredi kartı günlük yaşantımın ayrılmaz bir parçasıdır.	Kadın	3,22	1,303	-,362	,036*
	Erkek	3,28	1,430		

14)Paramın satın alma gücünü korumak için tasarrufumu döviz ya da altın olarak değerlendiririm	Kadın	2,95	1,163	1,715	,048*
	Erkek	2,73	1,234		
15)Enflasyon tasarruf yapılmasının önündeki büyük bir engeldir.	Kadın	3,97	1,030	,595	,019*
	Erkek	3,90	1,221		
18) Kredi kartı kullanmak gelirimizden daha fazla harcama yapmamıza neden olmaktadır.	Kadın	3,97	1,231	2,101	,001**
	Erkek	3,67	1,423		

Independent Simple t-Test, *p<0,05 ; **p<0,01

“Gelirimden harcama yaparken ihtiyatlı davranırım” (p:0,003<0,01) ve “Gelecek için düzenli tasarruf yaparım” (p:0,044<0,05) ifadelerinde araştırmaya katılanların cinsiyetleri açısından kadınlar yönünde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiş. Buna göre kadınlar erkeklere göre gelecek için tasarruf yapmayı önemsemekte ve erkeklere göre harcamalarda daha ihtiyatlı davranmaktadırlar. Bunun yanında “Kredi kartı borcumu her zaman tam olarak öderim” (p:0,000<0,01), “alışveriş yapmadan önce fiyatları kıyaslarım” (p:0,002<0,01) ifadelerinde de cinsiyet açısından kadınlar yönünde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre kadınlar kredi kartı borcunu ödemedi ve yine harcama yaparken fiyatları kıyaslayarak erkeklere göre daha ihtiyatlı davranmaktadırlar. “ekonomi ve finans haberlerini yakından takip ederim” (p:0,031<0,05) ve “kredi kartı günlük yaşantımızın ayrılmaz bir parçasıdır” (p:0,036<0,05) ifadelerinde ise araştırmaya katılanların cinsiyetleri açısından erkekler yönünde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Buna göre de erkekler kadınlara göre finans haberlerini daha fazla takip etmekte ve kredi kartını günlük yaşamda kadınlara göre daha fazla kullanmaktadır.

Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçekleri için katılımcıların cinsiyetleri açısından farklılıklar incelendiğinde,

Tablo 6. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Alt Ölçeklerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Cinsiyetleri Açısından Farklılıkları

		Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma	t	P
Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği	Tasarruf Hakkındaki Görüşler	Kadın	3,62	,75641	2,377	,226
		Erkek	3,42	,84464		
	Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	Kadın	3,63	,74410	-,157	,378
		Erkek	3,65	,87673		
	Yatırım Hakkındaki Görüşler	Kadın	3,00	,65403	2,413	,002**
		Erkek	2,80	,80573		

Buna göre finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin “yatırım hakkındaki görüşler” alt ölçeğine katılma düzeylerinde araştırmaya katılanların cinsiyetleri açısından kadınlar yönünden anlamlı bir ilişki mevcuttur. Buna göre kadınlar erkeklere göre yatırım hakkında daha dikkatli davranmaktadır.

Finansal Okuryazarlık Hakkında Görüşler Ölçeği İçinde Yer Alan İfadelere Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Yaşları Açısından Farklılıkları

Araştırmaya katılan çalışanların yaşları açısından finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeği içinde yer alan ifadelere katılma düzeylerinin farklılıkları incelendiğinde;

Tablo 7. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği İfadelerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Yaşları Açısından Farklılıkları

Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler	Yaş	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
1)Gelirimden harcama yaparken ihtiyatlı davranırım	18-27 Arası	3,27	1,169	3,810	,005**	3-1 3-2 3-4 3-5
	28-37 Arası	3,64	1,239			
	38-47 Arası	3,99	1,221			
	48-57 Arası	3,77	1,339			
	58 ve Üstü	2,60	1,817			
12)Kredi kartı günlük yaşantımın ayrılmaz bir parçasıdır	18-27 Arası	2,82	1,334	2,484	,043*	1-3 1-4
	28-37 Arası	3,19	1,371			
	38-47 Arası	3,46	1,338			
	48-57 Arası	3,51	1,412			
	58 ve Üstü	2,60	1,817			

OneWay ANOVA, *p<0,05 ; **p<0,01

“Gelirimden harcama yaparken ihtiyatlı davranırım” (p:0,005<0,01) ve “Kredi kartı günlük yaşantımın ayrılmaz bir parçasıdır” (p:0,043<0,05) ifadelerinde araştırmaya katılanların yaşları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiş. Buna göre “Gelirimden harcama yaparken ihtiyatlı davranırım” ifadesi için bulunan farklılık yaşları 38-47 arası olan katılımcılarla diğer katılımcılar arasında anlamlıdır. Yaşları 38 ve 47 arasında olan çalışanlar diğer yaş gruplarındaki çalışanlara göre harcamalarında daha ihtiyatlı davranmaktadırlar. “Kredi kartı günlük yaşantımın ayrılmaz bir parçasıdır” ifadesi için bulunan farklılık ise 18-27 yaş arası olanlarla yaşları 38-47 arası ve 48-57 yaş arası olanlar arasında anlamlı bulunmuştur. Buna göre yaşları 18-27 yaş arasında olanlar diğer yaş gruplarında bulunan katılımcılara göre kredi kartı kullanımında daha ihtiyatlı davranmaktadırlar. Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğine alt ölçekleri için katılımcıların yaşları açısından farklılıklar incelendiğinde,

Tablo 8. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Alt Ölçeklerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Yaşları Açısından Farklılıkları

		Yaş	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği	Tasarruf Hakkındaki Görüşler	18-27 Arası	3,3539	,87603	1,530	,193	
		28-37 Arası	3,4779	,82518			
		38-47 Arası	3,5837	,73783			
		48-57 Arası	3,6261	,81444			
		58 ve Üstü	2,9429	1,31164			
	Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	18-27 Arası	3,4583	,71449	1,084	,364	
		28-37 Arası	3,6726	,82277			
		38-47 Arası	3,6460	,82356			
		48-57 Arası	3,7553	,87770			
	Yatırım Hakkındaki Görüşler	18-27 Arası	2,8591	,67731	,610	,656	
		28-37 Arası	2,8548	,76030			
		38-47 Arası	2,9200	,77041			
48-57 Arası		2,9787	,77261				
		58 ve Üstü	2,5200	,72938			

Buna göre finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçeklerinde katılımcıların yaşları açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Finansal Okuryazarlık Hakkında Görüşler Ölçeği İçinde Yer Alan İfadelere Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeyleri Açısından Farklılıkları

Araştırmaya katılan çalışanların eğitim düzeyleri açısından finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeği içinde yer alan ifadeler ayrı değerlendirildiğinde hiç bir ifade için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçekleri için katılımcıların eğitim düzeyleri açısından farklılıklar incelendiğinde, finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçeklerinde katılımcıların eğitim düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Tablo 9. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Alt Ölçeklerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeyleri Açısından Farklılıkları

		Eğitim Düzeyi	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği	Tasarruf Hakkındaki Görüşler	İlkokul	3,0476	,95119	,292	,917	
		Ortaokul	3,4286	,39484			
		Lise	3,5685	,92979			
		Ön Lisans	3,4752	,72958			
		Lisans	3,5172	,77629			
		Yüksek Lisans	3,4931	,98619			
	Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	İlkokul	3,7222	,63099	,130	,985	
		Ortaokul	3,6429	,11981			
		Lise	3,6111	,76903			
		Ön Lisans	3,6815	,87531			
		Lisans	3,6201	,81917			
		Yüksek Lisans	3,7097	,77216			
	Yatırım Hakkındaki Görüşler	İlkokul	2,5333	,23094	1,174	,321	
		Ortaokul	3,2000	,93095			
		Lise	3,0250	,72361			
		Ön Lisans	2,9267	,77755			
		Lisans	2,8469	,73441			
		Yüksek Lisans	2,7161	,80129			

Finansal Okuryazarlık Hakkında Görüşler Ölçeği İçinde Yer Alan İfadelere Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Medeni Durumları Açısından Farklılıkları

Araştırmaya katılan çalışanların medeni durumları açısından finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeği içinde yer alan ifadeler katılma düzeylerinin farklılıkları incelendiğinde;

Tablo 10. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği İfadelerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Medeni Durumları Açısından Farklılıkları

Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler	Medeni Durum	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
1)Gelirimden harcama yaparken ihtiyatlı davranırım	Evli	3,78	1,257	3,588	,029*	1-2
	Bekâr	3,47	1,276			
	Ayrı Yaşıyor	3,60	,548			
7)Alışveriş yapmadan önce fiyatları kıyaslarım.	Evli	3,76	1,150	3,225	,041*	1-2
	Bekâr	3,42	1,266			
	Ayrı Yaşıyor	3,40	1,140			

OneWay ANOVA, *p<0,05 ; **p<0,01

“Gelirimden harcama yaparken ihtiyatlı davranırım” (p:0,029<0,05) ve “Alışveriş yapmadan önce fiyatları kıyaslarım” (p:0,041<0,05) ifadelerinde araştırmaya katılanların medeni durumları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiş. Buna göre evli olanlar bekarlara göre alışverişte ve harcama yaparken daha dikkatli davranmaktadır.

Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçekleri için katılımcıların medeni durumları açısından farklılıklar incelendiğinde,

Tablo 11. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Alt Ölçeklerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Medeni Durumları Açısından Farklılıkları

		Medeni Durum	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği	Tasarruf Hakkındaki Görüşler	Evli	3,56	,82570	2,978	,052	
		Bekâr	3,34	,76615			
		Ayrı Yaşıyor	3,68	1,04686			
	Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	Evli	3,63	,85059	,039	,962	
		Bekâr	3,66	,74346			
		Ayrı Yaşıyor	3,66	1,33853			
	Yatırım Hakkındaki Görüşler	Evli	2,92	,77296	1,532	,218	
		Bekâr	2,78	,68939			
		Ayrı Yaşıyor	3,04	1,03344			

Buna göre finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçeklerinde katılımcıların medeni durumları açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Finansal Okuryazarlık Hakkında Görüşler Ölçeği İçinde Yer Alan İfadelere Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Aylık Gelir Düzeyleri Açısından Farklılıkları

Araştırmaya katılan çalışanların aylık gelir düzeyleri açısından finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeği içinde yer alan ifadeler ayrı ayrı değerlendirildiğinde hiçbir ifade için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçekleri için katılımcıların aylık gelir düzeyleri açısından farklılıklar incelendiğinde,

Tablo 12. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Alt Ölçeklerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Aylık Gelir Düzeyleri Açısından Farklılıkları

		Aylık Gelir Düzeyi	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği	Tasarruf Hakkındaki Görüşler	2000 TL ve Daha Az	3,37	,89202	,448	,719	
		2001TL-3000TL	3,47	,82398			
		3001TL-4000TL	3,56	,77579			
		4001TL ve Üzeri	3,49	,84769			
	Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	2000 TL ve Daha Az	3,50	,98746	,879	,452	
		2001TL-3000TL	3,72	,77646			
		3001TL-4000TL	3,57	,77190			
		4001TL ve Üzeri	3,67	,91146			
	Yatırım Hakkındaki Görüşler	2000 TL ve Daha Az	3,15	,87989	1,994	,115	
		2001TL-3000TL	2,80	,69087			
		3001TL-4000TL	2,96	,76498			
		4001TL ve Üzeri	2,81	,76892			

Buna göre finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçeklerinde katılımcıların aylık gelir düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Finansal Okuryazarlık Hakkında Görüşler Ölçeği İçinde Yer Alan İfadelere Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Ailelerinin Aylık Toplam Gelir Düzeyleri Açısından Farklılıkları

Araştırmaya katılan çalışanların ailelerinin aylık toplam gelir düzeyleri açısından finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeği içinde yer alan ifadelere katılma düzeylerinin farklılıkları incelendiğinde;

“Zaman planlaması yaparak paramı nasıl kullanabileceğime karar veririm” (p:0,023<0,05), “Paramı değerlendirmek için hangi yatırım aracını kullanacağımı iyi bilirim.” (p:0,003<0,01), “Kredi kartı borcumu her zaman tam olarak öderim.” (p:0,027<0,05) ve “Finansal anlamda kendim için belirlediğim hedeflerin çoğuna ulaşabildim.” (p:0,009<0,01) ifadelerine katılma düzeylerinde kişilerin ailelerinin aylık toplam gelir düzeyleri açısından anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna göre ailelerinin aylık toplam geliri 2000 TL ve 4000TL arasında olanlar ile 6000 TL’nin üstünde olan aileler, diğer gelir grubunda bulunan ailelere göre tasarruf yapmak ve tasarruflarını yatırıma dönüştürebilmek için zaman planlamasına daha fazla dikkat etmektedirler. Ailenin aylık toplam gelir düzeyi arttıkça kişilerin ödemelerini daha düzenli yapmaktadırlar.

Tablo 13. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği İfadelerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Ailelerinin Aylık Toplam Gelir Düzeyleri Açısından Farklılıkları

Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler	Ailenin Aylık Toplam Gelir Düzeyi	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
3) Zaman planlaması yaparak paramı nasıl kullanabileceğime karar veririm	2000 TL ve Daha Az	3,00	1,414	3,223	,023*	2-1
	2001TL-4000TL	3,51	1,175			2-3
	4001TL-6000TL	3,07	1,212			4-1
	6001TL ve Üzeri	3,42	1,189			4-3
5)Paramı değerlendirmek için hangi yatırım aracını kullanacağımı iyi bilirim.	2000 TL ve Daha Az	3,08	1,124	4,837	,003**	3-2
	2001TL-4000TL	3,08	1,083			3-4
	4001TL-6000TL	2,78	1,058			
	6001TL ve Üzeri	3,35	1,095			
6)Kredi kartı borcumu her zaman tam olarak öderim.	2000 TL ve Daha Az	3,50	1,331	3,084	,027*	4-1
	2001TL-4000TL	3,58	1,172			4-2
	4001TL-6000TL	3,62	1,418			4-3
	6001TL ve Üzeri	4,04	1,226			
10)Finansal anlamda kendim için belirlediğim hedeflerin çoğuna ulaşabildim.	2000 TL ve Daha Az	2,34	1,192	3,89 2	,009* *	2-1
	2001TL-4000TL	2,92	1,188			2-3
	4001TL-6000TL	2,56	1,244			4-1
	6001TL ve Üzeri	2,93	1,186			4-3

OneWay ANOVA, *p<0,05 ; **p<0,01

Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçekleri için katılımcıların ailelerinin aylık toplam gelir düzeyleri açısından farklılıklar incelendiğinde,

Tablo 14. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Alt Ölçeklerine Katılma Düzeylerinin Araştırmaya Katılanların Ailelerinin Aylık Toplam Gelir Düzeyleri Açısından Farklılıkları

		Aylık Gelir Düzeyi	Ortalama	Standart Sapma	F	p	Fark
Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeği	Tasarruf Hakkındaki Görüşler	2000 TL ve Daha Az	3,29	,90713	2,562	,055	
		2001TL-4000TL	3,53	,72931			
		4001TL-6000TL	3,41	,85793			
		6001TL ve Üzeri	3,65	,80678			
	Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	2000 TL ve Daha Az	3,56	,88821	,192	,902	
		2001TL-4000TL	3,66	,83176			
		4001TL-6000TL	3,66	,84059			
		6001TL ve Üzeri	3,62	,78276			
	Yatırım Hakkındaki Görüşler	2000 TL ve Daha Az	2,81	,78630	2,665	,058	
		2001TL-4000TL	3,00	,69871			
		4001TL-6000TL	2,74	,80949			
		6001TL ve Üzeri	2,93	,71647			

Buna göre finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçeklerinde katılımcıların ailelerinin aylık toplam gelir düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Katılımcıların Finansal Okuryazarlık Hakkında Görüşler Ölçeği Alt Ölçeklerine Katılma Düzeyleri Arasındaki İlişkilerine Yönelik Korelasyon Analizi

Araştırmaya katılanların, finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçeklerine katılma düzeyleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla korelasyon analizi uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonucunda,

Tablo 15. Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler Ölçeğinin Alt Ölçeklerine Katılma Düzeyleri Arasındaki İlişkiler

		Tasarruf Hakkındaki Görüşler	Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	Yatırım Hakkındaki Görüşler
Tasarruf Hakkındaki Görüşler	PearsonCorrelation	1		
	Sig. (2-tailed)			
	N	369		
Bireysel Bankacılık Hakkındaki Görüşler	PearsonCorrelation	,127*	1	
	Sig. (2-tailed)	,015		
	N	369	369	
Yatırım Hakkındaki Görüşler	PearsonCorrelation	,524**	,169**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	
	N	369	369	369

PearsonCorrelation, *p<0,05, **p<0,01

Bütün alt ölçekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki mevcuttur. Buna göre; tasarruf hakkındaki görüşler alt ölçeği ile bireysel bankacılık alt ölçeği arasında doğru yönlü zayıf bir ilişki mevcuttur (r:0,127 ; p:0,015<0,05). Aynı şekilde tasarruf hakkındaki görüşler alt ölçeği ile yatırım hakkındaki görüşler alt ölçeği arasında doğru yönlü orta kuvvette bir ilişki (r:0,524 ; p:0,000<0,01) ve bireysel bankacılık hakkındaki görüşler alt ölçeği ile yatırım hakkındaki görüşler alt ölçeği arasında da doğru yönlü zayıf bir ilişki (r:0,169 ; p:0,001<0,01) mevcuttur. Bu durumda katılımcıların tasarruf hakkındaki görüşler alt ölçeklerine katılım düzeyleri ne kadar yüksek olursa yatırım hakkındaki görüşler ölçeğine katılım düzeyleri de o derece yüksek olmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İçinde bulunduğumuz zaman dilimi içerisinde kamu çalışanları finansal ürün ve hizmetler hakkında kendileri için yeterli bilgi düzeyine sahip değillerdir. Bu bireyler finansal anlamda bilgi düzeylerindeki eksiklikler nedeniyle yaşam koşulları hakkında sağlıklı karar alamamakta ve çoğu zaman finansal anlamda çıkmazlara girebilmektedirler. Karşılaşılan bu durumun önüne geçebilmek için son yıllarda özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bireylerin refahı ve ülke refahını yükseltebilmek için finansal okuryazarlık alanında çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir.

Toplumun büyük kesimini oluşturan kamu çalışanları ise bir ülkede, ülkenin finansal refahına katkıda bulunabilmek ve ülkenin refahını yükseltebilmek için önemli bir yere sahiptir. Bu çalışma Tunceli ili merkezinde çalışan kamu çalışanlarına uygulanmış olup araştırma sonucunda kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık hakkındaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde; araştırmaya katılanların çoğunun erkek kamu çalışanı olduğu söylenebilir (Araştırmaya konu olan çalışanların %40,1'i kadın, %59,9 erkektir). Katılımcıların yaşları incelendiğinde en sık yaş aralığı 29-39 olarak görülmektedir (%45,5). Eğitim düzeyleri incelendiğinde büyük çoğunluğun lisans mezunu olduğu görülmektedir (%48,5). Katılımcıların medeni durumuna bakıldığında % 68,8'inin evli olduğu belirlenmiştir. Ailedeki birey sayısına bakıldığında %81,6 oranında ailedeki birey sayısı aralığı 1-4 olarak belirlenmiş, %48'inin kirada

oturduğu son olarak ise çalışanların aylık gelir aralığı ise %36,9 ile 3000-4000 TL arası olduğu gözlemlenmiştir.

Yapılan geçerlilik analizleri incelendiğinde “Finansal Okuryazarlık Hakkındaki Görüşler” konu başlıklı 18 ifadeden oluşan ölçeğinin 3 faktör altında toplandığı görülmüştür. Çalışanların ölçek içinde yer alan ifadelere katılma düzeyleri incelenirken, araştırmaya katılanların verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları esas alınmıştır. Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ölçeğinin alt ölçeği olan “Tasarruf Hakkındaki Görüşler” içinde yer alan ifadelerden en yüksek katılım “Gelecekteki risklere karşı tasarrufun gerekli olduğuna inanmaktayım.” (ort:3,93) ifadesine kesinlikle katılıyorum yönünde olurken, en düşük katılım ise “Gelecek için düzenli tasarruf yaparım” (ort:3,11) ifadesine kararsızım yönünde olmuştur. Buna göre çalışanlar finansal açıdan tasarrufun gerekliliğine inanırken, tasarruf yapma eğiliminde kararsız kalmaktadırlar. Bireysel bankacılık hakkındaki görüşler ölçeği incelendiğinde, çalışanlar enflasyonu tasarruf yapma önündeki büyük bir engel olarak görürken (ort:3,93) kredi faizlerinin yüksekliğini de kredi kullanma önündeki engel olarak görmektedir (ort:3,97). Bunun yanında kredi kartı için günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğu yönünde de kararsız görüş bildirmişlerdir (ort:3,25). Yatırım hakkındaki görüşler ölçeği incelendiğinde ise çalışanların yatırım yapma hakkında yeterli görüşe sahip olmadığı, ölçek içinde yer alan ifadelere kararsız yönde katıldıkları belirlenmiştir.

Çalışmanın H_0 hipotezi reddedilir, H_1 kabul edilir. Buna göre Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni bağlamında, katılımcıların tasarruf hakkındaki görüşleri ile bireysel bankacılık hakkındaki görüşleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Çalışmanın H_0 hipotezi reddedilir, H_1 kabul edilir. Buna göre Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni bağlamında, katılımcıların tasarruf hakkındaki görüşleri ile yatırım hakkındaki görüşleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bireylerin tasarruf hakkındaki görüşleri; bireysel bankacılık ve yatırım hakkındaki görüşlerini etkilemektedir.

Çalışmanın H_0 hipotezi reddedilir, H_1 kabul edilir. Buna göre Finansal okuryazarlık hakkındaki görüşler ana değişkeni bağlamında, katılımcıların bireysel bankacılık hakkındaki görüşleri ile yatırım hakkındaki görüşler arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öneriler

Tunceli ili merkezinde çalışan kamu çalışanlarının finansal okuryazarlık görüşlerini ortaya çıkarmaya yönelik yapılan çalışma sonuçlarına göre çalışanların finansal konulardaki görüşleri hakkındaki yetersizliklerini en aza indirmek ve ortadan kaldırmak için çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Bu bağlamda;

❖ Hükümetlerin stratejiler belirleyerek finansal okuryazarlıkla ilgili uygulama ve politikalar belirlemesi ve bunları etkinleştirilmesi,

❖ Sivil toplum kuruluşları, Bankalar, BIST gibi kurumların desteği alınarak kamu yararı açısından finansal ürünler ve hizmetler gibi konularda tüketici farkındalığı artırılıp, eğitim programları hazırlanması, materyal ve faaliyet geliştirmeye teşvik edilmesi,

❖ Eğitim programları belirlenirken, erkekler, kadınlar, öğrenciler farklı meslek gruplarındaki bireyler vs. için farklı eğitim programları düzenlenmesi,

❖ Finansal okuryazarlık eğitimine mümkün olduğunca küçük yaşta başlanması

Yukarıda verilen önerilerin uygulanması halinde, çalışanlar finansal okuryazarlık konusunda bilgi sahibi olabilecek ve bu konu hakkında ki görüşleri de olumlu yönde etkilenecektir. Son olarak çalışmamızın finansal okuryazarlık konusunda yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Bayram, S.S. (2010). *Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Beres, D. ve Huzdik, K. (2012). Financial Literacy And Macro-Economics, *Public Finance Quarterly*, 57(3), 298-312.

Büyüköztürk Ş. (2004). *Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara.

- Delavande, A., Rohwedder, S. and Willis, R. J., (2008). *Preparation For Retirement, Financial Literacy And Cognitive Resources*, Michigan Retirement Research Center Working Paper No. 2008-190, 1-50.
- Gökmen H. (2012). *Finansal Okuryazarlık*, Hiperlink Yayınları, İstanbul.
- Hayta B.H. (2011). *Aile Finans Sistemi, Finansman Yönetimi, Finansal Okuryazarlık, Finans Eğitimi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- <http://urbanupbound.org/wp-content/uploads/2014/08/Measuring-Financial-Literacy.pdf>, Erişim Tarihi, 05/07/2018.
- <https://www.teb.com.tr/document/finansal-okuryazarlik-ve-erisim-endeksi.pdf>, Erişim Tarihi, 02/06/2018.
- Huston, S. J. (2010). Measuring Financial Literacy, *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296-316.
- Kaderli, Y., Gümüş, U.T. ve Eskici, Y. (2016). Seçilmiş Ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi Ve Tasarruflar Üzerindeki Etkileri, *Leges Hukuk Dergisi*, 7(73-75), 85-122.
- Kalaycı Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım, 2. Baskı, Ankara.
- Karaağaç A.(2015). *Finansallaşma Sürecinde Finansal Okuryazarlık*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kurtuluş K., (2006). *Pazarlama Aşamaları*, Literatür Yayıncılık, 8. Basım, İstanbul.
- Loibl, C. ve Hira T., (2005). Self-Directed Financial Learning And Financial Satisfaction, *Journal Of Financial Counseling and Planning*, 16(1), 11-21.
- Lusardi, A. (2006). *Financial Literacy and Financial Education: Review and Policy Implications*, Networks Financial Institute at Indiana State University Policy Brief: Indiana, USA.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S. and Curto, V. (2010). Financial Literacy Among The Young, *Journal Of Consumer Affairs*, 44(2), 358–380.
- Mason, Carolynne L. J. ve Richard M. S. Wilson. (2000). *Conceptualising Financial Literacy*, Loughborough University Business School.
- Meier S., Sprenger C. (2008). *Discounting Financial Literacy: Time Preferences and Participation in Financial Education Programs*, Federal Reserve Bank of Boston.
- Sevim N., Temizel F. ve Sayılır Ö. (2012). The Effects Of Financial Literacy On The Borrowing Behaviour Of Turkish Financial Consumers, *International Journal Of Consumer Studies*, 573-579.
- Şencan H.(2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlik ve Geçerlilik*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Temizel F. (2010). *Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık*, Beta Yayınları, İstanbul.